

Afgelopen week was college Henri Zwerus namens RoosRos architecten onderdeel van een koplopersgroep (#TeslaTravelTalks) die de Deense ambassade in Kopenhagen bezocht. Daarna werd Samsø - de grootste CO2 neutrale gemeenschap ter wereld - aangedaan. De studiereis werd georganiseerd door Phi Factory en stond onder leiding van prof. Andy van den Dobbelsteen (TU Delft).

Doelstellingen

Het waren niet voor niets #TeslaTravelTalks. Onderweg in de elektrisch aangedreven auto's werd alvast nagedacht over de vraag 'wat nu de rol van de eindgebruiker van gebouwen is in het behalen van de doelstellingen van het klimaatakkoord'. Er werden drie antwoorden gevonden:

1. Er ligt een serieuze kans om het veelgebruikte instrument MJOP (meerjaren onderhouds planning) in te zetten om de klimaatdoelstellingen van de bestaande bouwvoorraad naar energie neutraal te verwezenlijken.
2. Meten is weten! Eindgebruikers moeten in actie komen om ge bouwgebonden en gebruikgebonden energie te monitoren.
3. De hele transitie gaat niet alleen over techniek. Er is een bredere scope nodig waarin ook sociale innovatie, nieuw gedrag en andere processen worden meegenomen.

Denemarken vs. Nederland

Een fietstour door Kopenhagen - recent uitgeroepen tot fietshoofdstad de wereld - bracht de actualiteit al direct aan het licht. Veel collectieve nuts-/warmtevoorzieningen zijn op dit moment in uitvoering. In het aansluitende gesprek met enkele medewerkers van de Nederlandse ambassade werd duidelijk waarin Denemarken zich onderscheidt van Nederland als het gaat over

klimaatdoelstellingen en energietransitie:

1. Denemarken heeft 10 jaar lang een charismatische minister gehad. Dat leidde tot een stabiel langetermijnperspectief.
2. Gemeentes in Denemarken hebben meer autonomie en hebben daarmee meer - benodigde - slagkracht.
3. In Denemarken is de pers gemiddeld genomen positiever dan in Nederland als het gaat om klimaat en -energievraagstukken. Er is, op dit vlak, een groter vertrouwen (in overheden) bij de Deense burgers.
4. In Nederland daarentegen zijn er méér experimenten met betrekking tot de noodzakelijke circulaire economie.

CO2-negatieve woongemeenschap

We vervolgden de reis naar onze hoofdbestemming: Samsø. Een prachtig eiland met de eerste CO2-negatieve - dat is dus positief! - woongemeenschap ter wereld. Na het Kyoto Protocol van 1997 had Denemarken zichzelf ten doel gesteld om in 2012 een reductie van 21% broeikasgas-uitstoot te bewerkstelligen. In 1998 werd een prijsvraag uitgeschreven door het Deense ministerie van milieuzaken. Men zocht een gemeenschap die in tien jaar tijd wilde transformeren van 'fossiele-brandstof-afhankelijkheid' naar '100% herwinbare energie'. De gemeenschap van Samsø deed mee en won de competitie.

Daardoor kon het eiland uitgroeien tot wat het nu is: een toonbeeld van duurzaamheid; een plek voor inspiratie en navolging. Bijkomend voordeel van deze energietransitie was de vraag naar arbeidskrachten. Het sociale en demografische probleem van wegtrekkende jongeren en een oplopende werkloosheid werd een halt toegeroepen.

Lessons learned

De route naar klimaatneutraliteit verschilt natuurlijk per regio, maar er zijn wel generieke lessen te halen uit de casus Samsø. Op het eiland is de Energi Akademiet gehuisvest in een prachtig gebouw. Ontworpen naar analogie van een 'longhouse' van de vroegere eilandbewoners: de Vikingen. Daar werden we verwelkomd door Jesper Roug Kristensen. Jesper - die zichzelf gekserend 'the smart guy from Copenhagen' noemt - deed uit de doeken welk proces de bewoners hadden doorlopen en wat de 'lessons learned' waren:

Hardware (de harde kant)

- Op Samsø is er voorzien in windturbines op het land én op zee. Deze zijn óf eigendom van particulieren óf eigendom van een grotere groep aandeelhouders. Banken stellen bewoners van Samsø in staat om geld te lenen om windturbine aandelen aan te kunnen schaffen;
- Er zijn diverse lokale warmtecentrales gebouwd die worden gestookt op afval (stro of hout);
- Toepassing van PV-cellen bij collectieve (overheids)voorzieningen.

Software (de 'hardnekkige' kant)

- Participatie en inspraak van de bevolking is essentieel. Het hebben van een gezamenlijk doel leidt tot acceptatie, tot kruisbestuiving én erkenning van wederkerige belangen;
- Erken de lokaliteit met haar eigen verhaal;
- Top-down initiatieven én bottom-up uitwerken;
- Het Samsø-schaalniveau - gebied van ca. 30 km - biedt kansen die op nationaal niveau of op privé-niveau minder goed of niet mogelijk zijn;

- Het schaalniveau van de technische voorzieningen - op Samsø: de windturbines - moet worden afgestemd op specifieke landschaps- en natuurwaarden;
- Technische innovatie kan niet zonder sociale innovatie:
 - o Spreek (veel) met elkaar
 - o Bevraag elkaar: Wat ga jij doen?
 - o Houd het uiteindelijk dicht bij jezelf. De ik, die is aan zet!

Op grote hoogte

We sloten onze duurzame roadtrip letterlijke af met een hoogtepunt. De 50 meter hoge windturbine (1 MW) van Samsø werd beklommen. De turbine, waarvan het dak werd opgevouwen, is eigendom van een lokale agrariër. Vol trots vertelde hij waarom, ook vanuit het oogpunt van economische overwegingen, deze 'old lady' hem veel plezier oplevert. Niet alleen tot u toe, maar vooral ook richting de toekomst. Wat een (voor)uitzicht!

